

УДК 008:32

Bilska Katarzyna

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA W POLITYCE LTURALNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Більська К. Національна ідентичність у культурній політиці Європейського Союзу

Дослідження має на меті здійснення аналізу питань, пов'язаних із юридичними основами визнання національної ідентичності в контексті культурної політики Європейського Союзу. Авторка розглядає питання, пов'язані із визначенням національної ідентичності. Намагається довести, що Європейський Союз шанує національну ідентичність держав-членів. Авторка висловлює тезу, що дільність Союзу мотивується піклуванням про збереження ідентичності окремих народів, тобто їх культури, традиції, релігії, мови в контексті європейської територіальної спільноти.

Ключові слова: національна ідентичність, культурна політика, Європейський Союз, договір.

Bilska K. National identity in cultural politics of European Union

The elaboration is to analyse questions related with legal basis of respecting national identities in connection with cultural politics of the European Union. The author discusses problems related with defining national identity and tries to prove that the European Union respects national identity of Member States. The author puts a thesis that operations of the community are motivated by sustaining the separateness of identity of separate nations such as culture, tradition, religion within the territory of the European community.

Key words: National identity, cultural policy, the European Union, a treaty.

Більська К. Национальная идентичность в культурной политике Европейского Союза

Исследование ставит цель провести анализ вопросов, связанных с юридическими основами признания национальной идентичности в контексте культурной политики

Европейского Союза. Авторка рассматривает вопросы, которые связаны с определением национальной идентичности. Стараются доказать, что Европейский Союз уважает национальную идентичность государств-членов. Авторка высказывает тезис, что деятельность Европейского Союза мотивируется заботой о сохранении идентичности отдельных народов, их культуры, традиции, религии, языка в контексте европейской территориальной общности.

Ключевые слова: национальная идентичность, культурная политика, Европейский Союз, договор.

«Prawdziwa kultura nie jest ornamentem, zwykłym luksusem ani zbiorem specyficznych wartości nie dotyczących człowieka z ulicy. Rodzi się ona ze świadomości życia, z wiecznej potrzeby zgłębiania sensu egzystencji, powiększania władzy człowieka nad rzeczami. Ona stworzyła wielkość Europy»
Denis de Rougemont¹

1. Pojęcie tożsamości narodowej.

Pojęcie tożsamość według słownika języka polskiego oznacza identyczność czyli bycie tym samym, a nie czymś czy kimś innym². Termin ten jednak nie odnosi się tyle do samych obiektów, rzeczy co do zbioru ich cech, co pozwala na ich rozpoznanie. W łacińskim języku «tożsamość» oznacza «ten sam» i pochodzi od słowa «idem», co wskazuje na jakieś podobieństwo i identyczność. Pojęcie tożsamości odnosi się do jednostki ludzkiej lub do grupy. Takie określenia, jak tożsamość społeczna, tożsamość kulturowa czy tożsamość narodowa odnoszą się do zbiorowości³. Przez pojęcie «tożsamości narodowej» (stosowane niekiedy wymiennie z terminem «świadomość narodowa») można rozumieć zbiór przekonań, postaw i emocji, który został ukształtowany w świadomości poszczególnych członków danej wspólnoty narodowej w związku z poczuciem więzi z tym narodem. Według Antoniny Kłoskowskiej identyfikacja tożsamości narodowej

¹ Unia Europejska. Informator o polityce kulturalnej, Warszawa 1998, s. 1.

² Encyklopedia PWN, Warszawa 1999, s. 606.

³ Szymański M. «Tożsamość kulturowa młodych Polaków a zjednoczenie Europy», Warszawa 1993, s.38.

wyraża się w samookreśleniu jednostki, która postawiona wobec pytania o narodowość lub w określonych sytuacjach spontanicznie deklaruje swoją narodową przynależność¹.

Traktat o utworzeniu Unii Europejskiej określa tożsamość narodową jako historię, kulturę i tradycje danego państwa i nakazuje chronić tak określoną wartość cenną dla wszystkich członków Unii.²

2. Polityka kulturalna UE³.

Polityka kulturalna w procesie integracji europejskiej odgrywa rolę tworzywa jednoczącego wspólnotę i jednocześnie podkreślającego unikatowość tożsamości narodowej. Podstawy polityki kulturalnej Unii Europejskiej zawarte są w Traktacie o Unii Europejskiej (art.128). W myśl zapisów traktatowych współpraca państw UE w tej dziedzinie ma wspierać rozwój kultury w państwach członkowskich, przy pełnym poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, z podkreśleniem znaczenia wspólnego dziedzictwa kulturowego Europy. W Traktacie z Maastricht podkreślono, że : «Unia respektuje tożsamości narodowe Państw Członkowskich, których systemy rządów opierają się na zasadach demokracji.» « Wspólnota powinna przyczyniać się do rozwoju kultur państw członkowskich przy zachowaniu ich narodowych i regionalnych różnorodności, jak również przy równoczesnym zaznaczeniu wspólnego dziedzictwa kulturowego»⁴. Traktat określił «przyczynianie się do wysokiego poziomu oświaty i szkolenia oraz do rozkwitu kultur państw członkowskich» jako jeden z celów UE. Dziś najpowszechniejszą i najsilniejszą z tożsamości zbiorowych w Europie jest identyfikacja narodowa. Naród jest wspólnotą cementowaną językiem, obyczajami, zbiorową, zazwyczaj zmitologizowaną pamięcią historyczną, przywiązaniem do określonego terytorium. Kraje członkowskie, od początku istnienia Unii zachowują i rozwijają swoje tradycje i elementy kulturowe. Wzajemne ich przenikanie się nie powoduje unifikacji, ale pozwala im ewoluować, zmieniać się i ulepszać. Europa jest jedynym kontynentem na świecie, na którym praktycznie każdy kraj posiada swój

¹ Kołakowska A, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 1996, s. 71-77.

² <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/ce32120061229pl00010331.pdf>

³ Zobacz K. Bilśka, *Polityka Kulturalna Unii Europejskiej*, w: *Facta Simonidis*, red. Henryk Chałupczak, Zamość 2012, s.131-147.

⁴ Traktat z Maastricht, [w:] *Dokumenty Europejskie Tom I* pod red. A. Przyborowskiej-Klimczak i E. Skrzydło-Tefelskiej, Lublin 1996, s. 20

własny język . Unia Europejska to wspólnota, ale wspólnota różnic, w której żadna kultura nie narzuca nic drugiej, o czym świadczy polityka kulturalna UE – «Kultura jest traktowana przez rządy państw członkowskich, jako sfera narodowej suwerenności. Zachowując prawo każdego narodu do decydowania o sprawach własnej kultury Unia Europejska podkreśla wspólne dziedzictwo europejskie. Unia nie zmierza do jakiegokolwiek ujednolicenia krajowych praktyk w dziedzinie kultury, lecz koncentruje się na inicjowaniu programów i akcji uzupełniających działania państw i innych organizacji międzynarodowych» . Ponadto różnorodność językowa jest demokratyczną i kulturową podstawą Unii Europejskiej, potwierdzoną art. 22 Karty Praw Podstawowych UE¹. Jej znaczenie podkreślono też w rezolucji Rady z 14 lutego 2002 r., gdzie uznano rolę języków w społecznej, gospodarczej i politycznej integracji, szczególnie w procesie rozszerzenia Unii Europejskiej². Prawo do istnienia różnorodności językowej jest obowiązującą zasadą w instytucjach unijnych. Traktat o Unii Europejskiej ma takie samo znaczenie we wszystkich wersjach oficjalnych języków . «UE wspiera naukę języków obcych i różnorodność językową w ramach UE i poza jej granicami. Różnorodność językowa nie jest przeszkodą dla zjednoczonej Europy, ale raczej atutem»³. Dowodem na to, iż w Unii Europejskiej nie dąży się do likwidacji unikalności kulturowych jest także rozpoczęcie kampanii w ramach Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego 2008 – Mieszkańcy Europy «Zjednoczeni w różnorodności»⁴.

Kultura europejska może rozwijać się jedynie, jako suma wielu kultur narodowych. Nie mamy dzisiaj w Europie wspólnego języka ani wspólnej jednej kultury czy religii, fundamentem muszą być wspólne przekonania. Wspólny hymn czy flaga to symbole, które od zawsze kształtowały świadomość narodową i z pewnością będą kształtowały świadomość europejskich «narodowych» uczuć. Jest to niewątpliwie bardzo duże osiągnięcie Unii Europejskiej. «Oda do radości», 12 gwiazd na niebieskim tle czy paszport europejski gwa-

¹ <http://eur-lex.europa.eu/pl/treaties/dat/32007X1214/html/C2007303PL.01000101.htm>

² <http://www.cie.gov.pl/WWW/serce.nsf/0/B6F03D60871CD4B2C1256E7E00376936?Open&RestrictToCategory>

³ http://oide.sejm.gov.pl/oide/index.php?option=com_content&view=article&id=14431&Itemid=358

⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1842_pl.htm

rantują poczucie naszej europejskości. Ogólnie rzecz ujmując kultura ma szczególne miejsce w polityce UE. Jest obecna jako oddzielna, samodzielna płaszczyzna aktywności, jak też przenika inne polityki. Dzięki temu zyskuje społeczny i ekonomiczny wymiar.

Bibliografia:

1. Gołembski F. Kulturowe aspekty integracji europejskiej. – Warszawa, 2008.
2. Kołakowska A. Kultura nardu u korzeni. – Warszawa, 1996.
3. Szymański M. Tożsamość kulturowa młodych Polaków a zjednoczenie Europy». – Warszawa, 1993.
4. Unia Europejska – informator o polityce kulturalnej. – Warszawa, 2000.
5. Waluch K. Polityka kulturalna Unii Europejskiej. – Płock, 2004.